

BRIO
11.12.2009

Mevrouw de Voorzitter,
Mijnheer de Ere-Rector van de VUB,
Geachte genodigden,
Chers collègues,
Mesdames et Messieurs,

Het is voor mij een waar genoegen u zo talrijk te mogen begroeten namens het Rijksarchief en vooral om het Brussels Informatie-, Documentatie- en Onderzoekscentrum BRIO te mogen ontvangen in het Algemeen Rijksarchief.

We vinden uw aanwezigheid om een aantal redenen belangrijk:

Ten eerste ligt de samenwerking met Brusselse onderzoekscentra en onderzoeksgroepen ons na aan het hart. Het Rijksarchief doet als bewaarinstelling van historische informatie en als expertise- en onderzoekscentrum nl. de laatste jaren grote inspanningen:

- om haar deur wijd open te zetten voor nieuwe groepen onderzoekers en bezoekers,
- om door gerichte acties inzake verwerving, ontsluiting en digitalisering van archieven nieuw en vernieuwend onderzoek te faciliteren;
- om kansen tot samenwerking met actoren in het brede politieke, culturele en sociaal-economisch veld te ontdekken en ernstig te nemen en ook maatschappelijke thema's die voor Brussel en zijn inwoners belangrijk zijn, te integreren in onze activiteitenkalender;

Het Rijksarchief heeft binnen het ressort van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zoals u bekend is vier sites: het Algemeen Rijksarchief in de Ruisbroekstraat, het Rijksarchief te Brussel met twee peilers (het RA te Anderlecht en de site in wording het RA Haseldonckx in de Hopstraat/Vandenbrandestraat, een immens gebouw met een slordige 24.000 m² en binnenkort de grootste site van onze instelling) en *last but not least* onze afdeling in het Koninklijk Paleis. Wij stellen in Brussel ongeveer 130 personeelsleden te werk in diverse functies, van archivarissen en collectiebeheerders, tot bibliothecarissen en operatoren van het restauratie- en digitaliseringsatelier. Zij betekenen een belangrijke kritische massa die we samen met de collecties en infrastructuur die we mogen beheren, maximaal ten dienste willen stellen aan al degene die toegang wensen tot historische informatie.

Wanneer ik het reeds indrukwekkend palmares van Brio inzake onderzoek en communicatie van de afgelopen jaren bekijk – en ik baseer me vooral op wat ik op het web vond -, dan valt het me op hoeveel maatschappelijke thema's die uw kennisnetwerk aansnijdt en behandelt, ook voor onze instelling belangrijk zijn. Ik beperk me tot een aantal voorbeelden.

1° Stadsontwikkeling. Het Rijksarchief participeert in het zgn. Cartesiusproject dat erop gericht is alle historische geografische informatie – en we denken dan vooral aan kaarten en plannen – via digitale weg beschikbaar te stellen. We doen dit met collega's van o.m. de KB en het Nationaal Geografisch Instituut. In 2010 zullen de eerste resultaten van de digitalisering van dit materiaal zichtbaar en aanklikbaar zijn en ik ben ervan overtuigd dat de resultaten van dit project ook voor Brusselse onderzoekscentra en de geïnteresseerde Brusselaar op de nodige belangstelling zal kunnen rekenen. Met dit project, maar met andere projecten die in de steigers staan, zoals de overdracht van het archief van het kadaster van Brabant b.v., wensen we een bijdrage te leveren tot b.v. het sociaal-geografisch, sociaal-economisch en demografisch onderzoek in de Brusselse agglomeratie.

2° Bruxelles & l'Europe. En 2008, nous avons eu le plaisir de collaborer, parmi d'autres, avec Roel De Groof à l'occasion de la préparation avec les collègues des Archives de la ville de Bruxelles, de l'exposition Expo 58 qui s'est tenue à l'Atomium et qui a attiré plus de 400.000 visiteurs. Roel est aussi le rédacteur en chef d'un ouvrage volumineux sur Bruxelles et l'Europe (*Brussels and Europe/Bruxelles et l'Europe, The Position of Brussels in the World City Network - Interactions between the European Institutional Presence and the Brussels-Capital Region/La position de Bruxelles dans le réseau des villes mondiales - Interactions entre la présence institutionnelle européenne et la Région de Bruxelles-Capitale*), paru en 2008 et qui a été présenté plus tôt dans l'année au cours d'une séance académique. Le thème de l'histoire de l'implantation des institutions européennes dans le cadre bruxellois y est largement évoqué et le thème sera à nouveau d'actualité l'année prochaine à l'occasion de la présidence belge du Conseil européen avec l'organisation d'une exposition temporaire dans le hall d'entrée des AGR. L'exposition figure déjà maintenant sur le projet de calendrier des événements que présentera début de l'année prochaine le Secrétaire d'État Chastel qui est chargé de la préparation de "la présidence belge".

3° Enseignement. Le 25 novembre dernier, un site web interactif et une exposition virtuelle éducative ont été présentés au cours du colloque qui s'est déroulé au Sénat sur le thème relativement large d'Archives et Démocratie et qui est destiné aux enseignants de l'enseignement secondaire et par conséquent aussi aux jeunes âgés de 16 à 18 ans (www.archief-democratie.be). Avec cette initiative, les Archives de l'État veulent atteindre les jeunes et les initier à un certain nombre d'idées sur la valeur des archives pour la société et le citoyen, par exemple sur l'accessibilité aux archives comme baromètre de la qualité démocratique d'une société qui produit, gère et transmet aux générations suivantes des archives.

4° Les institutions. Une importante partie du travail scientifique de nos archivistes a trait à la recherche institutionnelle, l'analyse de l'histoire, les compétences et les tâches des institutions, surtout de droit public. Cette recherche est fort importante dans le cadre de l'exécution de la loi sur les archives, du dépistage, de l'acquisition et de l'ouverture à la recherche des archives et au minimum de la consultation et la valorisation. Je ne citerai qu'une seule publication pour Bruxelles, notamment l'ouvrage de PARÉE D. et de VAN CAMP P. (en collaboration avec VAN ONGEVALLE H., *Les institutions bruxelloises : histoire, compétences, organisation et fonctionnement / De Brusselse instellingen : geschiedenis, bevoegdheden, organisatie en werking*, paru en 2005 et qui constitue le reflet d'un projet sur quatre ans sous la direction de Rolande Depoortere.

4° Samenleven in een transculturele hoofdstad, het thema van het colloquium van vandaag.

Onze afdeling "hedendaagse archieven" organiseerde eerder dit jaar een gesmaakte tijdelijke tentoonstelling over de rijke archieven van de Dienst vreemdelingenzaken en rechtsvoorgangers, de Vreemdelingenpolitie, waarmee aansluiting werd gezocht bij de maatschappelijke aandacht voor integratie en diversiteit en bij het zeer levendig onderzoek in verband met migratiegeschiedenis, de geschiedenis van migrantengroepen, nationaliteit en identiteit. Bij die tentoonstelling hoorde een catalogus en er werd ook een meertalige onderzoeksgids of zoekwijzer verspreid.

Enkele weken geleden ontving het RA Brussel in de site Anderlecht meer dan 400 bezoekers op een open-deur-dag die in het teken stond van het familiekundig onderzoek, en waarop ook Brusselaars van diverse achtergronden en herkomst aanwezig waren. Dit evenement was een bijzonder groot succes. Het familiekundig en sociaal-historisch onderzoek m.b.t. Brussel zal volgend jaar een nieuwe impuls krijgen wanneer de parochieregisters uit de periode voor 1796, maar ook andere bronnen,

langs digitale weg beschikbaar zullen worden gesteld, zowel via onze leeszaal als in het Stadsarchief Brussel. Een overeenkomst met het Stadsarchief wordt hopelijk binnenkort ondertekend. Maar ook andere Brusselse archiefinstellingen timmeren aan de weg zoals het Archief en Museum voor het Vlaams leven te Brussel AMVB met haar tentoonstelling “Erfgoed van de Nieuwe Brusselaars” dat eind oktober van start ging, het stadsarchief te Brussel, CARHIF, enz.

Il y a cependant encore une seconde raison pour laquelle les Archives de l'État sont ravies de la réunion de ce jour et du programme de cette journée d'étude. Pour réaliser un examen scientifique plein de qualité et de stratégie préparatoire, qui est d'ailleurs la tâche essentielle de Brio, des conditions annexes doivent être remplies. Une de ces conditions annexes est la consultation et l'accès aux informations, quelle que soit la forme matérielle, le support, le contenu ou l'origine. Grâce à l'enthousiasme des collègues des nombreuses institutions de documentation et d'archives situées sur le territoire de la Région de Bruxelles-Capitale, qui toutes sont impeccablement répertoriées dans l'ouvrage récemment paru et largement diffusé, *Bibliothèque- en archiefgids over Brussel*, dont la première édition est parue plus tôt dans l'année, un grand nombre d'archives, d'imprimés, de photos et de matériel audiovisuel, d'origine aussi bien de droit public que de droit privé, ont déjà été mis en sécurité et ouverts à la recherche. Chaque mois encore, des découvertes sont faites, des transferts réalisés, des inventaires publiés, des livres et des revues introduits dans des bases de données publiques, mais un grand nombre de choses reste encore à faire à Bruxelles. Les retards en matière de prospection, d'acquisitions et d'ouverture à la recherche 'd'archives bruxelloises' sont encore considérables – je vous épargne les détails – et pour s'attaquer à ce problème pressant, je ne vois que les options suivantes à court terme :

- Ten eerste, de spoedige uitvoering van de ordonnantie betreffende de archieven van het BHG van 19 maart 2009 dat op 26 maart in het *Belgisch Staatsblad* verscheen en waarover ik geen nieuw heb;
- Ten tweede, de uitvoering van de nieuwe (federale) archiefwet van mei 2009, waarvan de uitvoeringsbesluiten wellicht in de lente van volgend jaar zullen verschijnen (de teksten dienen nog ter goedkeuring worden voorgelegd aan de Minister van Wetenschapsbeleid, aan de Raad van State en aan de Privacycommissie)
- Ten derde, de voorbereiding en ondertekening, in de loop van volgende jaar, van een volwaardig formeel samenwerkingsakkoord tussen de federale Staat en de gemeenschappen en gewesten in verband met

archieven. Het Rijksarchief werkt in stilte aan een voorontwerp dat eveneens in 2010 aan diverse autoriteiten zal worden voorgesteld en voorgelegd. Een juridisch goed onderbouwd samenwerkingsakkoord is op de eerste plaats nodig om politiek institutionele redenen, en ik verwijs hierbij naar de problematiek van het toezicht op en de selectie en overdracht van archieven gevormd vóór de oprichting van het BHG b.v. en naar de regeling in verband met Brussel archieven die de neerslag zijn van federale of op zijn minst gedeelde bevoegdheden.

- Tenslotte, het sluiten van beheersovereenkomsten tussen documentatie- en archiefinstellingen onderling. We moeten proberen met de beperkte budgettaire middelen en met de beschikbare infrastructuur (ICT, opslagruimte, publieksruimten, enz.) een maximale uitstraling en zoveel mogelijk mensen bereiken. Dit kan slechts gerealiseerd worden door vormen van structurele samenwerking. In Brussel bestaan reeds een aantal goede praktijken, maar ik denk dat we de samenwerking op een meer gestructureerde wijze moeten aanpakken. Ik stel tot mijn verbazing vast dat er binnen het Brussels archiefveld – waar toch heel veel expertise aanwezig is - geen structureel overleg tussen de verschillende actoren bestaat. De uitvoering van de voornoemde wetteksten kan de aanleiding zijn om dit overleg op te starten. Of de federale overheid hierin het voortouw moet nemen weet ik niet, maar het Rijksarchief is in elk geval bereid tot constructieve samenwerking.

Ik hou eraan tot slot onze collega's te bedanken voor de voorbereiding van deze studiedag, meer bepaald de medewerkers van de facilitydienst o.l.v. Michel Van der Eycken, dep. hoofd, en van de communicatiedienst, o.l.v. ons afdelingshoofd Karin Van Honacker.

Mevrouw de Voorzitter, geachte collega's, ik dank u voor uw komst en voor uw aandacht en ik wens u een zeer aangename en interessante studiedag toe.

Karel Velle,
Algemeen rijksarchivaris/Archiviste général